

СТЯГНЕННЯ ШКОДИ ЗА ПРИПИНЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ЛІЦЕНЗІЮ НА ОРГАНІЗАЦІЮ ДІЯЛЬНОСТІ З ПРОВЕДЕННЯ АЗАРТНИХ ІГОР

Ольга Розгон, к. ю. н., доцент, сертифікований експерт НААУ

Наразі правові та організаційні відносини у сфері діяльності з проведення азартних ігор на території України регулюються Законом України від 15.05.09 р. № 1334 «Про заборону грального бізнесу в Україні»¹. Хоча, варто відзначити, в Україні планують легалізувати гральний бізнес і створити нову систему державного регулювання діяльності у сфері азартних ігор. Так, на виконання доручення Президента Урядом було розроблено та винесено на розгляд Парламенту відповідний законопроект № 2285 «Про державне регулювання діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор». Цей законопроект заслухано, однак знято з розгляду².

Очікується, що новий закон дозволить мінімізувати ризики для вразливих груп населення і створить передумови для залучення інвестицій, створення додаткових робочих місць та отримання суттєвого джерела додаткових надходжень до держбюджету. Отримані кошти спрямовуватимуть на підтримку медицини,

спорту і культури. Втілення нового закону дозволить організовувати казино, букмекерську діяльність, зали гральних автоматів, лотереї та покер, організаторів азартних ігор внесуть до відкритих реєстрів, доступ до яких буде безоплатним і публічним. А для регулювання та контролю буде створено Комісію з розвитку та регулювання азартних ігор³.

Зараз в Україні існує заборона грального бізнесу та участі в азартних іграх відповідно до ст. 2 Закону № 1334, а в силу п. 2 ст. 4 Прикінцевих положень з дня набрання чинності цим Законом ліцензії, видані суб'єктам підприємницької діяльності до дня набрання ним чинності, скасовуються.

Відповідно до ст. 9 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» (втратив чинність від 28.06.15 р.) передбачалося, що ліцензуванню підлягає, зокрема, організація та утримання тоталізаторів, гральних закладів, випуск і проведення лотерей, організація діяльності з проведення азартних ігор.

На виконання розпорядження № 494-р Міністерством фінансів України було видано наказ від 08.05.09 р. № 650 «Про зупинення дії ліцензій Міністерства фінансів України на провадження організації діяльності з проведення азартних ігор». Згідно з цим наказом до 07.06.09 р. зупинено дію 205 ліцензій, виданих суб'єктам господарювання на провадження організації діяльності з проведення азартних ігор, у тому числі ліцензій.

У такому разі як бути із ситуацією, коли фізична особа як суб'єкт господарювання внесла плату в повному обсязі за ліцензію, яку скасували з дня набрання чинності Законом № 1334-VI? Оскільки при-

¹ Далі за текстом — Закон № 1334.

² Проект Закону про державне регулювання діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор. URL: w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67118.

³ Яким буде гральний бізнес в Україні. URL: biz.ligazakon.net/ua/analytics/190520_yakim-bude-gralniy-bznes-v-ukran.

пинається право власності фізичної особи на майно у формі ліцензії на провадження діяльності з організації та проведення азартних ігор, чи має право така фізична особа на повернення своїх коштів, тобто відшкодування збитків (матеріальної, моральної шкоди)? Також виникає запитання: якщо кошти сплачені в установленому законом порядку і надійшли державі, то, відповідно, відшкодувати їх має держава? Чи передбачає Закон № 1334-VI обов'язок держави щодо повернення суб'єктам господарювання сум коштів, які вже сплачені за ліцензією?

Таким чином, у разі звернення до суду фізичної особи, права якої порушені за наведеними обставина-

ми, слід правильно встановити предмет такого спору і визначити, хто відшкодуватиме збитки.

Спеціальним законом, який наразі визначає види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, порядок їх ліцензування, є Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності»⁴ від 02.03.15 р. № 222-VIII.

Стаття 1 цього Закону визначає орган ліцензування як державний орган, уповноважений законом або Кабінетом Міністрів України на здійснення ліцензування господарської діяльності.

Формування та реалізацію державної політики у сфері ліцензування здійснюють:

Кабінет Міністрів України або інший орган державної влади у випадках, встановлених законом, — шляхом прийняття нормативно-правових актів у сфері ліцензування
спеціально уповноважений орган із питань ліцензування
органи ліцензування

Пунктом 8 ч. 1 ст. 239 Господарського кодексу України⁵ передбачено, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування відповідно до своїх повноважень і в порядку, встановленому законом, можуть застосовувати до суб'єктів господарювання адміністративно-господарські санкції, зокрема, зупинення дії ліцензії на здійснення суб'єктом господарювання певних видів господарської діяльності.

Розглянемо цікавий *приклад судової практики*.

Так, за позовом (справа № 18/26617.11.11 від 06.12.11 р.⁶) фізичної особи — підприємця ОСОБА_1 (приватний підприємець Станко Н. І.) до *Державного казначейства України* про стягнення шкоди у розмірі 360349,59 грн за припинення права власності на ліцензію на організацію діяльності з проведення азартних ігор серії АВ № 082992 з 25.06.09 р. по 16.05.11 р.; стягнення з відповідача 3603,50 грн витрат зі сплати державного мита і 236,00 грн витрат на інформаційно-технічне забезпечення судового процесу з мотивів, зазначених у позовній заяві.

Пунктом 2 Указу Президента України від 13.04.11 р. № 460/2011 «Про Положення про Державну казначейську службу України» встановлено, що Державна

казначейська служба України є правонаступником прав та обов'язків Державного казначейства України як урядового органу державного управління, який діяв у системі Міністерства фінансів України.

Господарський суд міста Києва ухвалив: замінити Державне казначейство України в порядку процесуального правонаступництва на Державну казначейську службу України; залучити до участі у справі іншого відповідача — Міністерство фінансів України.

Таким чином, господарський суд визначив *належного відповідача* за цією справою.

Судом першої інстанції (господарський суд міста Києва від 15.12.11 р. у справі № 18/266⁷) встановлено, що позивачем здійснювалася діяльність з організації та проведення азартних ігор.

22.06.06 р. Міністерством фінансів України була видана ліцензія (серія АВ № 082992) приватному підприємцю Станко Н. І. на здійснення такого виду господарської діяльності: організація діяльності з проведення азартних ігор (діяльність з організації та проведення азартних ігор на гральних автоматах) строком на п'ять років, а саме з 17.05.06 р. по 16.05.11 р.

⁴ Далі — Закон № 222-VIII.

⁵ Далі — ГК.

⁶ Див. ЄДРПР // URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/19317947>.

⁷ Див. ЄДРПР // URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/20532964>.

14.06.06 р. позивач сплатила 952 253,25 грн до Державного бюджету України — платіж за ліцензію на здійснення діяльності з організації та проведення азартних ігор на гральних автоматах протягом 2006—2011 років.

Внаслідок скасування ліцензії на організацію діяльності з проведення азартних ігор позивачу заподіяно збитки, які підлягають відшкодуванню державою в особі відповідачів.

Рішенням господарського суду міста Києва від 15.12.11 р. у справі № 18/266 у задоволенні позову відмовлено повністю.

Так, господарський суд вважає позовні вимоги позивача безпідставними.

Правове регулювання відшкодування шкоди здійснюється нормами гл. 82 Цивільного кодексу України.⁸

Цивільно-правова відповідальність настає за майнову шкоду (ст. 1166 ЦК):

майнова шкода завдана неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю особистим немайновим правам фізичної або юридичної особи
шкода, завдана майну фізичної або юридичної особи, відшкодовується в повному обсязі особою, яка її завдала
шкода, завдана каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи внаслідок непереборної сили, відшкодовується у випадках, встановлених законом
шкода, завдана правомірними діями, відшкодовується у випадках, установлених ЦК та іншим законом

Складовими елементами акта завдання шкоди є:

протиправна поведінка особи, яка завдала шкоду
настання шкоди
причинний зв'язок між зазначеними двома елементами
вина завдавача шкоди

Під *шкодою* розуміється матеріальна шкода, яка виражається у зменшенні майна потерпілого в результаті порушення належного йому матеріального права.

Статтею 56 Конституції України встановлено, що кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішення-

ми, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень.

Шкода *відшкодовується* державою, Автономною Республікою Крим або органом місцевого самоврядування незалежно від вини цих органів, якщо завдана (ст. 1173 ЦК):

фізичній або юридичній особі незаконними рішеннями, дією чи бездіяльністю
органу державної влади
органу влади Автономної Республіки Крим
або органу місцевого самоврядування при здійсненні ними своїх повноважень

Таким чином, законодавством передбачене право на відшкодування шкоди, завданої внаслідок незаконних дій державних органів.

За умовами цього делікту відповідальність органу державної влади настає у випадку незаконного рішення, незаконної дії чи бездіяльності, шкідливого резуль-

тату такої поведінки (шкода), причинного зв'язку між протиправною поведінкою і шкодою.

Відповідно до ст. 1175 ЦК *відшкодовується шкода, завдана юридичній особі* в результаті ухвалення органом державної влади нормативно-правового акта, що був визнаний незаконним і скасований.

⁸ Далі за текстом — ЦК.

Закон № 1334-VI є чинним і його неконституційність у визначеному законодавством порядку не встановлена.

Бюджетний період для всіх бюджетів, що складають бюджетну систему, становить один календарний рік, який починається 1 січня кожного року і закінчується 31 грудня того ж року. Головні розпорядники

коштів Державного бюджету України визначаються відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 22 Бюджетного кодексу України⁹ та затверджуються Законом про Державний бюджет України шляхом встановлення їм бюджетних призначень.

Державний борг — це загальна сума боргових зобов'язань держави, яка складається з:

повернення отриманих
та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення

Відповідно до ст. 25 БК Казначейство України здійснює безспірне списання коштів державного бюджету та місцевих бюджетів на підставі рішення суду.

Позивачем у справі *не доведені обставини*, на які він посилається як на підставу своїх обґрунтувань, а саме неправомірність дій державних органів щодо скасування ліцензії позивача, і законодавством не встановлений обов'язок держави щодо повернення суб'єктам господарювання коштів, які були раніше сплачені за відповідні ліцензії.

З огляду на вищезазначене, доводи позивача, наведені у позові та поясненнях, господарським судом до уваги не беруться.

Апеляційну скаргу приватного підприємця ОСОБА_3 було залишено без задоволення постановою Київського апеляційного господарського суду від 01.02.12 р. № 18/266¹⁰, а рішення господарського суду міста Києва у справі від 15.12.11 р. № 18/266 залишено без змін.

Переглядаючи справу від 21.05.12 р. № 18/266 у касаційному порядку¹¹, Вищий господарський суд України зазначив, що позивачем *не доведена неправомірність* дій чи бездіяльність відповідачів, які б полягали у недотриманні чи порушенні останніми певних повноважень і призвели до порушень прав позивача і виникнення цього спору. Окрім цього, зазначив, що обов'язок відповідачів відшкодувати грошові кошти як безпідставно отримані за невикористаний строк ліцензії на організацію діяльності з проведення

азартних ігор у зв'язку з ухваленням Закону № 1334-VI не встановлений і іншими нормативно-правовими актами. Постановою Вищого господарського суду України від 21.05.12 р. зазначені судові рішення було залишено без змін.

Велика Палата Верховного Суду, розглядаючи справу від 25.02.20 р. № 18/266¹², встановила, що у заяві про перегляд постанови Вищого господарського суду України від 21.05.12 р. ФОП Станко Н. І. зазначає, що рішенням ЄСПЛ від 27.06.19 р. у справі «ТОВ «Світ розваг» та інші проти України», ухваленим за результатами розгляду заяви № 13290/11 та 2 інших¹³, встановлено *порушення Україною міжнародних зобов'язань* при вирішенні зазначеної справи судами.

27.06.19 р. ЄСПЛ ухвалив рішення у справі «ТОВ «Світ розваг» та інші проти України» (заява № 13290/11 та 2 інші), в якому визнав прийнятною скаргу позивача і встановив порушення національними судами ст. 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі — Конвенція) у частині втручання в майнові права заявниці.

Звертаючись до ЄСПЛ, заявниця Станко Н. І. стверджувала, що шляхом зупинення дії та анулювання її ліцензії держава-відповідач позбавила її власності, а саме права користуватися ліцензією у період, за який вона була оплачена, за відсутності будь-яких належних підстав.

У п. 154 рішення ЄСПЛ встановлено, що припинення дії дійсної ліцензії на бізнес становить втручання

⁹ Далі за текстом — БК.

¹⁰ Див. ЄДРСР // URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/21399950>.

¹¹ Див. ЄДРСР // URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/24255742>.

¹² Див. ЄДРСР // URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/88138140>.

¹³ Справа «ТОВ «Світ розваг» та інші проти України» (Заява № 13290/11 та 2 інші заяви). Європейський суд з прав людини, Міжнародні суди; Рішення, Справа, Заява від 27.06.2019 р. // Офіційний вісник України від 12.11.2019 р., № 87, стор. 53, стаття 2931.

у право на мирне володіння майном, гарантоване ст. 1 Першого протоколу до Конвенції, і воно має розглядатися за другим абзацом цієї статті як захід щодо контролю за користуванням майном.

Також ЄСПЛ зазначив, що відсутність достатнього перехідного періоду і будь-якого відшкодування були факторами, які призвели до встановлення Судом порушень ст. 1 Першого протоколу до Конвенції у попередніх справах, які стосувалися анулювання ліцензій за відсутності будь-якого порушення законодавства власниками ліцензій (п. 171 рішення ЄСПЛ).

ЄСПЛ звернув увагу, що *попереднє законодавство з питань ліцензування передбачало*, що ліцензії діятимуть протягом певного часу, не можуть бути анульовані довільно, а лише за обмежених обставин, жодної з яких у справах заявників не було. При цьому заявники мали право очікувати, що вони зможуть продовжити свою господарську діяльність принаймні до кінця дії їх ліцензій, а якщо законодавство зміниться протягом цього періоду, — отримати певну форму відшкодування за будь-який невикористаний період дії ліцензії, що залишиться. Навіть якщо спочатку формулювання Закону № 1334-VI могло давати підстави вважати, що повна заборона буде тимчасовою, фактично вона виявилася невизначеною (пункти 173, 175 рішення ЄСПЛ).

У п. 178 рішення ЄСПЛ зазначив, що, *без попередження заявників, що невдовзі вони повинні будуть припинити свою діяльність*, попередня законодавча пропозиція Уряду у сфері грального бізнесу могла підштовхнути їх до думки, що їм потрібно більше інвестувати у свій бізнес, щоб мати можливість продовжувати діяльність відповідно до нового режиму регулювання.

За таких обставин, як зауважив ЄСПЛ у п. 180 свого рішення, застосований до заявників *захід був непропорційним* насамперед через якість процесу прийняття рішень, який призвів до його застосування, відсутність будь-яких компенсаційних заходів, навіть щодо прямих витрат, установлених самою державою, та відсутність належного перехідного періоду.

ЄСПЛ констатував порушення ст. 1 Першого протоколу до Конвенції у зв'язку з тим, що ліцензії заявників були анульовані, тому *задовольнив вимоги заявників щодо відшкодування pro rata частини плати за ліцензії*, яка охопила б період, протягом якого вони не могли провадити свою діяльність у сфері граль-

ного бізнесу через Закон № 1334-VI (п. 197 рішення ЄСПЛ).

З огляду на встановлені порушення Конвенції ЄСПЛ постановив, що Україна (держава-відповідач) *повинна сплатити другій заявниці* (позивачу Станко Н. І.) протягом трьох місяців з дати, коли рішення набуде статусу остаточного відповідно до п. 2 ст. 44 Конвенції, 58 500 євро як відшкодування матеріальної шкоди, яка складається з 2464,50 євро — відшкодування за зупинення дії ліцензії (з розрахунку 82,15 євро за день зупинення ліцензії), та 56 765,65 євро — відшкодування за анулювання ліцензії. Також присудив 2200 євро як компенсацію судових та інших витрат, які мають бути конвертовані у національну валюту за курсом на день здійснення платежу, з яких 600 євро становлять компенсацію судових і транспортних витрат, понесених під час провадження на національному рівні, 1500 євро — компенсацію судових витрат і 100 євро — компенсацію поштових витрат, понесених під час здійснення провадження у суді (пункти 189, 210, 212, 214, п. 8 резолютивної частини рішення ЄСПЛ).

Ухвалою судді Великої Палати Верховного Суду від 04.11.19 р. відкрито провадження у зв'язку з виключними обставинами у справі № 18/266.

ПОЗИЦІЯ МІНІСТЕРСТВА ФІНАНСІВ УКРАЇНИ

Відповідач у своєму відзиві на заяву про перегляд судових рішень за виключними обставинами зазначив, що заперечує проти вимог, викладених у заяві, оскільки задоволення вимоги про стягнення шкоди у розмірі 360 349,59 грн призведе до подвійного відшкодування і безпідставних втрат бюджетних коштів, адже рішенням ЄСПЛ *заявниці вже присуджено відшкодування шкоди* у розмірі 58 500 євро за зупинення дії та анулювання ліцензії. Також заперечує проти вимог щодо стягнення на користь ФОП Станко Н. І. документально підтверджених судових витрат, понесених під час провадження на національному рівні, компенсація яких була присуджена ЄСПЛ заявниці в розмірі 2200 євро (п. 212 рішення ЄСПЛ у справі «ТОВ «Світ розваг» та інші проти України»). 20.11.19 р. на рахунок Станко Н. І. були перераховані кошти в розмірі 1 620 576,67 грн (гривневий еквівалент 60 700,00 євро) як виплата коштів на виконання рішення ЄСПЛ.

ПОЗИЦІЯ ВЕЛИКОЇ ПАЛАТИ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Велика Палата Верховного Суду заслухала суддю-доповідача, представника Міністерства фінансів України, оцінила доводи заявниці та зміст установлених у рішенні ЄСПЛ порушень Україною міжнародних зобов'язань і в передбачених законодавством межах відповідно до підстав перегляду судових рішень за виключними обставинами, а саме у зв'язку зі встановленням міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення останньою міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом, дійшла таких висновків.

При зверненні із заявою ФОП Станко Н. І. посилялась на рішення ЄСПЛ як на підставу перегляду судового рішення, ухваленного судом України при розгляді зазначеної справи, і розгляд такої заяви належить

до компетенції Великої Палати Верховного Суду відповідно до ч. 6 ст. 321 ГПК.¹⁴

Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод від 04.11.50 р. ратифіковано Законом України від 17.07.97 р. № 475/97-ВР. Для України вона набрала чинності 11.09.97 р. і є частиною національного законодавства.

ЄСПЛ є міжнародною установою, юрисдикція якої визнана Україною, та наділена повноваженнями встановлювати порушення Україною міжнародних зобов'язань при розгляді справ судом у розумінні п. 2 ч. 3 ст. 320 ГПК.

Судові рішення, ухвалені *національними судами, підлягають перегляду* за виключними обставинами у зв'язку з установленням міжнародною установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом лише за наявності таких умов:

1) судові рішення національних судів України є такими, якими закінчено розгляд справи або які унеможливили судовий розгляд
2) зазначені рішення національних судів України набрали законної сили
3) наявне рішення міжнародної установи, юрисдикція якої визнана Україною (такими є рішення ЄСПЛ)
4) у такому рішенні міжнародної установи (рішенні ЄСПЛ) констатовано порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом
5) у такому рішенні міжнародної установи (рішенні ЄСПЛ) зазначено про порушення національними судами при розгляді справи гарантованих Конвенцією прав заявника, тобто порушення норм права до ухвалення чи при ухваленні рішення, яким було вирішено спір по суті чи закрито провадження у справі, залишено заяву без розгляду або відмовлено у відкритті провадження, а саме у суді першої, апеляційної та за наявності касаційної інстанцій, або при здійсненні контролю за виконанням судових рішень
6) у такому рішенні міжнародної установи (рішенні ЄСПЛ) зазначено чи з його змісту можна зробити висновок про необхідність вжиття додаткових заходів індивідуального характеру для відновлення попереднього юридичного стану заявника
7) таке відновлення попереднього юридичного стану заявника можливе шляхом повторного розгляду справи судом, включаючи відновлення провадження у справі

Зазначене узгоджується з висновками, викладеними у постановках Великої Палати Верховного Суду від 20.03.18 р. та від 28.03.18 р. у справах № 2-3435/11 (провадження № 14-12звц18) та № 2-428/11 (провадження № 14-46звц18), від 17.04.18 р. у справі № 235/2573/13-ц (провадження № 14-3звц18).

Відповідно до ст. 2 Закону України від 23.02.06 р. № 3477-IV «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини»¹⁵ і ст. 46 Конвенції Україна зобов'язана виконувати остаточне

рішення ЄСПЛ у будь-якій справі, в якій вона є стороною.

Якщо ЄСПЛ *визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї* та якщо внутрішнє право держави, яка була стороною у справі, передбачає лише часткову компенсацію, ЄСПЛ у разі необхідності надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію (ст. 41 Конвенції).

Згідно з п. 2 ч. 3 ст. 320 ГПК підставами для перегляду судових рішень у зв'язку з виключними обставинами

¹⁴ Далі — ГПК.

¹⁵ Далі — Закон № 3477-IV.

є встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом.

У рішенні ЄСПЛ може бути прямо вказано на *необхідність вжиття державою додаткових заходів* індивідуального характеру, або з такого рішення можна зробити висновок про необхідність відновлення настільки, наскільки це можливо, попереднього юридичного стану, який особа мала до порушення Конвенції, шляхом повторного розгляду її справи судом, включаючи відновлення провадження у відповідній справі.

Якщо інше не зазначено у рішенні ЄСПЛ, *повторний розгляд справи судом*, включаючи відновлення провадження у справі, можливий, якщо у рішенні ЄСПЛ, ухваленому на користь заявника, визнано порушення Україною зобов'язань за Конвенцією при вирішенні судом на національному рівні тієї справи, в якій ухвалене судове рішення, про перегляд якого просить цей заявник.

Отже, не може застосовуватися як *захід індивідуального характеру* на виконання рішення ЄСПЛ перегляд судових рішень у зв'язку з виключними обставинами за п. 2 ч. 3 ст. 320 ГПК у *випадках*, якщо встановлені ЄСПЛ порушення Україною міжнародних зобов'язань:

— мають бути усунуті лише шляхом вжиття заходів загального характеру
— не стосуються особи, яка подала заяву про перегляд судових рішень
— не стосуються справи, про перегляд судового рішення в якій подана заява
— стосуються лише тривалості розгляду справи чи тривалості невиконання ухвалених у ній судових рішень

Аналогічні висновки Велика Палата Верховного Суду зробила у п. 81 постанови від 20.03.18 р. у справі № 2-3646/11, п. 76 постанови від 20.03.18 р. у справі № 2-3862/11, п. 85 постанови від 28.03.18 р. у справі № 2-428/11, п. 46 постанови від 29.03.18 р. у справі № 2-2119/12.

Оскільки *перелічені випадки у цій справі відсутні*, то Велика Палата Верховного Суду вважає за доцільне застосувати такий захід індивідуального характеру на виконання рішення ЄСПЛ, як *перегляд судових рішень*.

Закон № 1334-VI *не передбачає обов'язку держави щодо повернення суб'єктам господарювання сум коштів*, сплачених раніше за відповідні ліцензії. Отже, розглядаючи спір по суті, суди правильно зазначили, що *Міністерство фінансів України не може бути розпорядником бюджетних коштів* для повернення зазначених сум.

Проте положення Закону № 1334-VI *порушують право на мирне володіння майном*, гарантоване ст. 1 Першого протоколу до Конвенції, оскільки застосований до заявниці захід не був пропорційним, адже він, зокрема, не містить жодних компенсаційних заходів (пункти 179, 180 рішення ЄСПЛ). За таких обставин застосуванню підлягають наведені вище положення цивільного законодавства *щодо відшкодування шкоди за припинення дії ліцензії*, виданої ФОП Станко Н. І.,

на провадження діяльності з організації та проведення азартних ігор, завданої внаслідок незаконних рішень державних органів.

Відтак суди першої, апеляційної та касаційної інстанцій дійшли *помилкових висновків, що законодавством не встановлено обов'язку держави щодо відшкодування суб'єктам господарювання коштів, які були раніше сплачені за відповідні ліцензії*.

Ураховуючи викладене, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що *рішення судів попередніх інстанцій про відмову у задоволенні позовних вимог щодо стягнення шкоди, завданої у зв'язку з припиненням права власності на ліцензію з організації діяльності з проведення азартних ігор, у розмірі 360 349,59 грн є необґрунтованими та підлягають скасування*.

При цьому з п. 189 рішення ЄСПЛ вбачається, що, звертаючись до ЄСПЛ, заявниця вимагала такі суми як відшкодування матеріальної шкоди: 2 464,50 євро за зупинення дії ліцензії (з розрахунку 82,15 євро за день зупинення дії ліцензії); 56 765,65 євро за анулювання ліцензії (з того ж розрахунку); 66 574,69 євро збитків, пов'язаних з інфляцією, (розраховано на підставі індексу споживчих цін (інфляції) в Україні з липня 2009 року до березня 2018 року). Також вимагала 25 000 євро як відшкодування моральної шкоди.

Отже, рішенням ЄСПЛ постановлено стягнути з держави-відповідача (України) на користь позивача (Станко Н. І.) 58 500 євро як відшкодування матеріальної шкоди (у тому числі 2 464,50 євро за зупинення дії ліцензії та 56 765,65 євро за анулювання ліцензії), а також 2200 євро як компенсацію судових та інших витрат, усього — 60 700,00 євро, які мають бути конвертовані у національну валюту за курсом на день здійснення платежу.

20.11.2019 р. Міністерством юстиції України на підставі платіжного доручення від 19.11.19 р. № 295 на рахунок Станко Н. І. були перераховані кошти в розмірі 1 620 576,67 грн (гривневий еквівалент 60 700,00 євро) на виконання рішення ЄСПЛ. За таких обставин *справедлива сатисфакція на момент розгляду заяви вже сплачена заявниці.*

Як предмет спору слід розуміти матеріально-правовий об'єкт, з приводу якого виник правовий конфлікт між позивачем і відповідачем. Предметом спору в цій справі є грошові кошти, які позивач просить суд стягнути з відповідачів на свою користь.

Відсутність предмета спору унеможливорює вирішення справи по суті незалежно від обґрунтованості позову, а відповідно і здійснення ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів осіб. Суд закриває провадження

у справі за відсутності предмета спору, в разі припинення існування предмета спору, якщо між сторонами у зв'язку з цим не залишилося неврегульованих питань.

Таким чином, перевіrivши застосування судами попередніх інстанцій норм матеріального та процесуального права, а також враховуючи надану позивачу *справедливу сатисфакцію за рішенням ЄСПЛ і відсутність у зв'язку з цим предмета спору*, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку про наявність підстав для скасування судових рішень і закриття провадження у цій справі.

Ураховуючи викладене, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що заява ФОП Станко Н. І. про перегляд судових рішень за виключними обставинами підлягає частковому задоволенню, прийняті у справі попередні судові рішення — скасуванню, а провадження у справі № 18/266 — закриттю.

Підсумовуючи, зауважимо, що: по-перше, предметом спору у справі про стягнення шкоди за припинення права власності на ліцензію на організацію діяльності з проведення азартних ігор є грошові кошти; по-друге, належним відповідачем за цією справою є Міністерство фінансів України; по-третє, у цій справі здійснюється відшкодування шкоди як за зупинення дії, так і за анулювання ліцензії.

О. Розгон

Стягнення шкоди за припинення права власності
на ліцензію на організацію діяльності з проведення
азартних ігор..... 24

О. Печений

Зняття арешту з майна як спосіб захисту
права власності: практичні аспекти
та процесуальні особливості..... 32

Л. Белкін

Правомочності на отримання майна у власність
як майнове право..... 44

Цікава тема

О. Полотнянко

Захист права на доступ до інформації —
виклики сьогодення..... 48

Н. Аляб'єва, Л. Керімов

Право на соціальний захист цивільних осіб,
які отримали поранення внаслідок військового
конфлікту на Сході України 52

Земельне законодавство

К. Рибалко

Земельний сервітут — не оренди землі субститут:
про нюанси права земельного сервітуту..... 61

Історія адвокатури

І. Василик

«Президент УНР Андрій Лівіцький:
адвокат і політик на тлі епохи» 64

Головний редактор

Ізовітова Л. П.

Редактор

Ковтун М. С.

Загальний дизайн

Гладченко Ю. О.

Відповідальний випускаючий

Олійник Е. М.

Реєстраційне свідоцтво:

серія KB № 20370-10170P

Видавець

ТОВ «Видавничий будинок
«Фактор»

Редакція:

вул. Сумська, 106а,
м. Харків, 61002, Україна
тел.: (057) 76-500-76
e-mail: mskovtyn@gmail.com
www.id.factor.ua

Віддруковано

згідно з наданим
оригінал-макетом
у друкарні «Фактор-Друк»,
вул. Саратовська, 51,
м. Харків, 61030, Україна
тел.: (057) 717-53-55

Номер замовлення

03549

Загальний тираж видання

4300 екз.

Передплатний індекс: 86385

Періодичність виходу

раз на місяць

Дата виходу

15.06.2020 р.

© ТОВ «Видавничий будинок «Фактор»,
2020.

Усі права на публікації захищені.
Відтворення та поширення
(розповсюдження) у будь-який спосіб
творів (окремих частин творів),
розміщених у бюлетені «Вісник
Національної асоціації адвокатів
України», допускається лише
за дозволом Національної асоціації
адвокатів України. При відтворенні
матеріалів, що містяться у бюлетені
«Вісник Національної асоціації адвокатів
України», посилання на видання
і вказівка імені (псевдоніма) автора
твору обов'язкові.